

לקחים

לוחמת

המסוקים האמריקניים נוטלים חלק נכבד בפלישת דרום ויאט-נאם ללאוס. כוחות צפון ויאט-נאם והוואט-קונג לוחמים בהם בכל האמצעים שלרשותם — טנקים סובייטיים, טילי קרקע-אוויר ותותחים נ"מ. אלה האחרונים פגעו פגיעה קשה בכוח המסוקים של ארה"ב, וחשפו מחדש את פגיעותם של המסוקים לאש מן הקרקע. התורה המקובלת בצבא ארה"ב בדבר יעילותו של המסוק נגד אויב חמוש היטב נתערערה, וכוחות הקרקע שנסתייעו במסוקים נחשפו לסיכון. לראשונה לאחר שנות עליונות מוחלטת נגד כוחות גרילה בעלי חימוש קל, נתקלו המסוקים באיום קשה. כל סוגי המסוקים — החל במסוקי-התצפית השבירים וכלה במסוקי-התובלה המגושמים ומסוקי "קובר" החמושים היטב והיעילים — שימשו בלאוס, לעתים קרובות, מטרות נוחות למערכות הרבות של התותחים נ"מ. דרום לאוס היתה מוצפת בנשק נ"מ של האויב, בעיקר מקלעים כבדים ותותחים מהיריירי בני 37 מ"מ; ואחדים מהם אף מונחי מכ"מ. הטנקים הרבים של האויב שימשו מטרה קשה לפגיעה למסוקים — ועם זאת איימו על שלמות המסוקים. אך לא רק עם צבא צפון-ויאט-נאם התמודדו טייסי המסוקים. בנחות המסוקים בקיי-סאן, בסיסם הקדמי, התאבכו אל-על תמרות אבק ענקיות, וסתמו את מנגנוניהם העדינים של המסוקים.

הטייסים היו אמיצים ומיומנים, אך למרות זאת נאלצו לעתים קרובות להיכנע לאש האויב. טייס מסוק-פינוי-רפואי סיפר, כי במקרים רבים פגעה אש האויב באנשים שבאו לחלצם. אחד הטייסים סיפר על מקרה שאירע לו כאשר נשאו שני חובשים חייל פצוע קשה אל כלי-הטיס שלו, ולפתע נחתו בסביבה פצצות-מרגמה. הפצצות הרגו את הפצוע ופצעו קשה את החובשים. ארבעה אנשים אחרים חשו לעזרתם, אך גם אלה נפגעו. לבסוף חולצו שישה אנשים, אך כל האנשים שלחלצם בא המסוק, נהרגו עד האחרון בהם. מקרים מעין אלה אינם נדירים.

הקשיים באויר מעל לאוס מציבים סימן-שאלה גדול בפני התפיסה הבסיסית של צבא ארה"ב בדבר עתידה של לוחמת המסוקים.

כל עוד לחמו המסוקים בוואט-נאם נגד אויב חלש, רשמו לזכותם הצלחות לרוב. היחידה נידת-האוויר הראשונה — דיביזיית-הפרשים האוירית ה-1 — הוקמה ב-1965 והופעלה כמעט מיד בוואט-נאם. כבר מתחילה היו ברורים יתרונותיו של המסוק בלחימה נגד גרילה. המסוקים חוללו מהפכה בתחומי המרחב, הזמן והעבירות. אפשר היה להעביר במהירות גייסות רעננים לכל יעד ולתספק בכל עת. המפקדים ריחפו מעל שדה-הקרב, כחוזים במשחק כדורגל, ושידרו הוראות אל כוחות הקרקע. ואולי הדבר החשוב ביותר מבחינה מוראלית היתה ידיעתם של החיילים, כי אם ייפצעו, יפוננו במהירות לבית החולים בעורף באמצעות המסוקים.

ממד חדש נוסף במהרה עם פיתוחם של המסוקים החמושים: בתחילה היו אלה מסוקים "הוי" מותאמים ומאוחר יותר — מסוקי "קובר" יעודיים, שהם כלי-טיס מהירים, חמושים במקלעים, במטולי-רימונים וכוורות רקטות. לראשונה מאז מלחמת-העולם

ווקים בלאוס

(לקט מתוך העתונות האמריקנית)

השניה יכלו כוחות הקרקע בדרך זו, לקבל את כל סיוע-האוויר הקרוב הדרוש. לסיכום, הופעת המסוק היתה קפיצה איכותית בניידות ובעוצמת-אש. צדק גנרל וסטמורלנד, כיום ראש המטה של צבא ארה"ב ולשעבר מפקד כוחות ארה"ב בויאט-נאם, שאמר כי לולא המסוקים, היו נחוצים עוד כמיליון חיילים בויאט-נאם להתמודדות עם הויאט-קונג.

לדעת אנשי-צבא רבים הפגינה הפלישה ללאוס בעליל את כושרם של המסוקים במלחמה קונבנציונלית מעין זו העלולה לפרוץ באירופה, ואת תפקידם התוקפני נגד מערך-הגנה מתוחכם. לדעתו של קצין אמריקני בכיר, אין לעמוד בפני שילוב של מסוקים ומטוסי קרב-הפצצה, הממתינים בשמים לקריאה.

צבא ארה"ב מנסה גם שילוב אחר, משולש. העוצבה החדשה שלו המיועדת לאירופה, תכיל חטיבה של פרשי-אוויר, חטיבת שריון, חטיבת חי"ר וכן חטיבת-עתודה של טנקים מעוצבת-מילואים. המסוק החמוש, כך טוענים, הוא התשובה הטובה ביותר של האמריקנים נגד עוצמתם הגדולה של טנקי הגוש המזרחי.

אך ברור בעליל, כי אש מן הקרקע מסכנת את המסוקים, נוסף לאיום של מטוסי-קרב יריבים. צבא ארה"ב סבור, כי אפשר להתגבר על שתי הבעיות על-ידי ניצול כיסוי הקרקע — כגון עצים, בניינים וכדומה — לשם מסתור מעיני האויב. בדרך זו, מאמינים קצינים רבים, ימלט המסוק גם ממטוסי-קרב סילוניים.

רבים מן המומחים הצבאיים מביעים ספקות בקשר לכך. העובדה היא, כי עד עתה נורו והושמדו באש רובים ורימונים למעלה מ-1,900 מסוקים אמריקניים בהדר-סין. אם יצליח צבא צפון ויאט-נאם להשיג טיל קל המתביית למקור-חום (בדומה לזה שפותח על-ידי ארה"ב), יהיו המסוקים האמריקניים, מן הסתם, פגיעים עוד יותר. כן מציינים אותם מומחים כי המסוק הוא ציוד עדין מאוד, המורכב ממאות חלקים נעים. כל שעת טיסה שלו מחייבת קרקע של ארבע שעות לצורכי אחזקה.

למרות אמצעי-מנע שננקטו אבדו בויאט-נאם למעלה מ-2,300 מסוקים אמריקניים בתאונות, בהתנגשויות או בגלל תקלות מכניות, ובסך הכל אבדו לארה"ב בויאט-נאם 4,200 מסוקים שמחירם המשוער — 6 מיליארד לירות.

חיל-האוויר טוען כנגד תפיסת ניידות-האוויר. המסוקים מתאימים להובלת גייסות ולאספקה בשדה-הקרב, אולם השימוש בהם מוגבל. אין הם יכולים לעמוד נגד חימוש נ"מ מתוחכם או נגד עוצמה אווירית. מומחים אובייקטיביים ואף קציני-צבא אחדים סבורים, כי המטה הכללי האמריקני נשען יתר על המידה על המסוקים. טען מהנדס-אווירונאוטיקה אזרחי: "מנהיגים צבאיים נוטים תמיד ללמוד את לקחי המלחמה הקודמת. עתה משקיעים הם סכומים עצומים בכלי-נשק שערכו מפקפק במלחמה קונבנציונלית, ואף במלחמה מוגבלת אין ערכו ברור".

אחד מאבותיה של תפיסת ניידות-האוויר טוען, כי המסוקים נשלחים למשימות לא להם. אפשר לנצל את המסוק לפתרון בעיות טקטיות שונות בשעת כורח, אך אי אפשר לנהוג כך תמיד.

אין להשתמש בפרשי-אוויר במקום חיל-הרגלים, ואין לשלחם בשום פנים ואופן נגד אש נ"מ חזקה. יהיה זה רצח פשוטו כמשמעו!

הערוהי אינן מתבססות על תורת הלחימה של צה"ל בנושא המסוקים אלא על ניסיון, גישה וידע שנצטבר בתפעול מסוקים. כל אלה, כמובן שונים בעיקרם מגישה צבא ארה"ב וחיל-האוויר האמריקני, עקב כמויות המסוקים וסוגיהם.

תוך כדי לחימה. הם ממתינים באיזור הקרבות ונכנסים לפעולה תוך שניות. כאשר הלוחמים עצמם מכוונים אותם אל מטרותיהם.

לא היה צורך להגיע עד לאוס, כדי להבין כי שיטה זו לא תאריך ימים. נקיטה בשיטה זו פירושה להניח מראש, כי הכוחות המגנים חלשים, אינם מבוצרים ביעדיהם וחסרי הגנת נ"מ.

חוסר יכולתם בעבר של הוואיט-קונג וה-צפון וואיט-נאמים למנוע פעולות מוטטות בקנה-מידה גדול, גרם לתחושת עודף ביטחון בצבא האמריקני ותוצאותיה לא אחרו לבוא: לא התחשבו במידה מספקת בתנאי הקרקע בזירה, לא הצטיידו גם במידע מדויק על האויב וזאת, כנראה, מתוך זלזול בו.

בשיטה זו הותירו האמריקנים למעשה את היוזמה בידי יריביהם, אשר ריכוז כוחות והקימו מסכי נ"מ צפופים ובכך מנעו מטייסי המסוקים את חופש הפעולה וה-תמרון, אשר לו הם כה זקוקים.

מודיעין טוב ואמין הוא תנאי יסוד להפעלת מסוקים יעילה בשדה הקרב. משמע, להכיר את האויב, לדעת את כוחו ול-העריך מה הוא מסוגל לבצע. מודיעין טוב פירושו גם להכיר את תנאי הקרקע, כדי לבחור את הנתיב הטוב ביותר לטיסת ההתקרבות.

הפעלת מסוקים הנחתה בתוך היעד

המסוק מעביר כוחות על פני מרחקים גדולים ובמהירות. דרך בלתי עבירה אינה מעכבת בעדו וגורם ההפתעה שמור עמו. המסוק מאפשר את האיגוף האנכי ועל-ידי כך הוא משיג הפתעה ומופיע במקום שלא ציפו לו כלל. הפעלת מסוקים מחייבת את האויב לפזר את כוחותיו ולהגן

מודיעין אמין - תנאי להפעלת מסוקים

כאשר יצא חיל המשלוח הדרום ויאט-נאמי ללאוס, תוארה המלחמה שם כמלחמה שמטרתה מוגבלת מראש ושעיקר כוונתה לפגוע ולשבש את נתיב האספקה הראשי של הוואיט-קונג — נתיב הווי-מין. מן התאורים שנתקבלו דרך אמצעי התקשורת השונים, עולה כי מטרה מוגבלת זו לא הושגה וחיל המשלוח הדרומי נחל מפלה בלאוס.

למי שמשקיף מן הצד על המערכה בלאוס נראה כי אחד הגורמים המרכזיים לכישלון הוא היעדר מודיעין אמין וחוסר ידיעה כולל על היערכות האויב, עוצמתו וכושרו. לגורם זה יש להוסיף, כנראה, את חוסר ההיכרות או גרוע מזה, אי ההתחשבות בתנאי הקרקע.

העובדה שפיקוד הפלישה לא ציפה לתגובה כה מהירה של הצפוניים ובעוצמה כה גדולה — מדברת בעד עצמה. מסך הנ"מ שהופעל לפתע לאורך נתיב האספקה הופעת טנקים באיזור וקיומם של נתיבים מקבילים לנתיב הווי-מין, מוכיחים את היעדרו של מודיעין המסוגל, לפחות, לחזות את הצפוי, גם ללא מידע מדויק. לתוך ערפל קרב זה הוכנסו המסוקים של צבא ארה"ב, כאשר הם מנחיתים כוחות בתוך היעדים ומסייעים בחיפוי צמוד לכוחות שזה עתה הונחתו על היעד.

שיטת הפעולה של "פרשי האויר" היא הפצצה והפגזה של השטח הקרוב ליעד, או היעד עצמו, בעוצמה כה רבה עד שנפרצות קרחות בשטח המיוער, ואלה קולטות מסוקים הבאים במבנים גדולים וצפופים. נוסף לאלה, מרחפים באויר מסוקים חמושים המסייעים לכוחות הקרקע. מסוקים אלה מופעלים לפי דרישת הכוח התוקף לסיוע קרוב על מטרות המופיעות

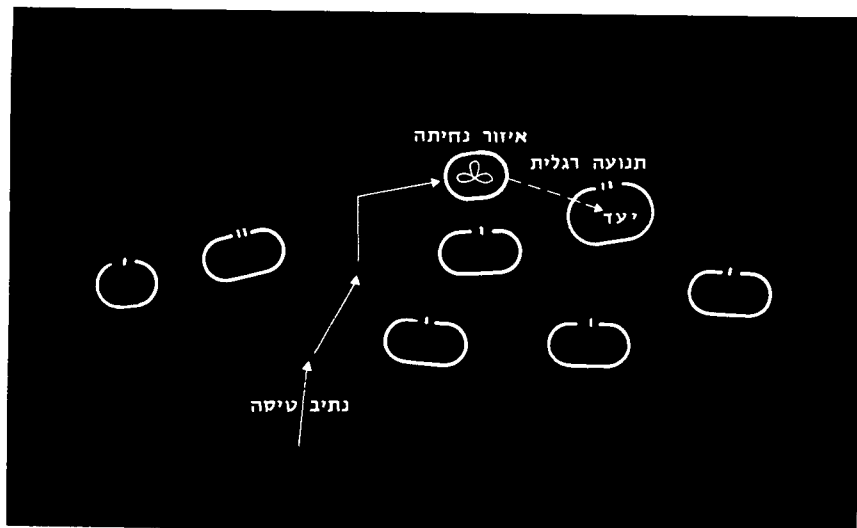
מה מקומו של המסוק במלחמת העתיד?

האם ניתן להפעיל מסוקים בקנה מידה גדול, בריכוזים ובעוצמה — כדי להשיג הכרעה?

האם המסוק הוא כלי לחימה שבו תלו תקוות רבות מכפי יכולתו?

בעקבות "לוחמת מסוקים בלאוס"

שמול'יק פ'

הנחתת גייסות, "הנתיב הוא נשק"

פגעותם של המסוק ואנשיו. בלאוס, כך אומרים הטייסים שחילצו את הכוחות, נפגעו לא אחת מסוקים שניסו לחלץ נפגעים וכתוצאה מכך הוכנסו מסוקים נוספים לפינוי נפגעים, שמספרם הלך ורב באותו מקום.

בקרבות הופעלה שיטה אשר הוכיחה עצמה ואף שוכללה מדי פעם בפעם. כאשר הוקצה מסוק לפינוי נפגעים מאיזור לחימה התייצב הטייס במפקדה, קיבל תדריך מפורט על קרקע ואויב והמתין לקבלת פקודת היציאה לשטח. הטייס גם שמע במערכת הקשר את התדריך אותו קיבל המפקד אשר מגזרתו מתבצע הפינוי. בתדריך נמסר על שיטת הפינוי — שכללה נקודת פינוי מרוחקת ככל האפשר מאיזור הקרבות, כיוון התנועה אל הנקודה, שיטת הסימון ולוח זמנים. הכוח יוצא לדרכו, הטייס פונה למסוק, המסוק מוזנק לנקודת המפגש כך שייגיע דקות אחדות אחרי שהגיע הכוח המפנה. הכוח מכין את הנפגע לפינוי, מפעיל את הסימון, המסוק נוחת, מפנה וממריא.

הדרך הטובה ביותר היא, שהן המסוק והן כוח הפינוי, יהיו מינימום של זמן בנקודת הפינוי, בה מסוגל האויב לאכזר את המפנים ולהנחית אש, אשר תמנע פינוי או תפגע בכוחות. מובן שהפינוי היה יעיל יותר ומהיר יותר לוא נכנס המסוק לתוך המעוז או צמוד אליו. אולם היות ופעולה מעין זו מושכת אש וגורמת אולי לנפגעים נוספים, עדיף אף בשטחים קשים, כגון שטח ביצות וכדומה, לשאת את הפצצה אל מחוץ לאיזור האש מאשר להכניס מסוק לתוך שטח

אולם אבטחה זו חיונית ואין לוותר עליה. נשתמש לשם כך בכוחות מצומצמים, שתפקידם לטהר את השטח המיועד לנחיתה, לאבטחו מן האגפים ולמנוע על ידי כך את שיבוש נחיתתו של הכוח העיקרי, התארגנותו וכניסתו לקרב.

שיטת הסיוע הצמוד הנהוגה בצבא ארה"ב מאפשרת לרמה הנמוכה ביותר להזמין סיוע או חילוץ מהכוחות המסייעים. לשיטה זו יתרונות המאפשרים גמישות במתן הסיוע במקומות בהם קשה לקבלו אלמלא המסוקים. אולם הפעלת שיטה זו מחייבת אימון הכוחות המסייעים בהפעלת מסוקים ואמון הדדי בינם לבין טייסי המסוקים. על כוחות הקרקע לציין גם, נוסף להגדרת המטרות לטייסים, את מיקום האויב הנוסף בשטח ותנאי קרקע מיוחדים כדי שיהיו הטייסים מודעים לסכנות ולקשיים.

מתוך ניסיון בהפעלת מסוקים במרדפים יש לציין במדויק לטייס את המקומות שמהם עליו להתרחק, כדי שלא ייפגע. יש לתדרך את הטייס בדקדקנות באשר למגבלות הקרקעיות. למטרה זאת, ינחת הטייס לא פעם ליד הכוח על מנת לתדרכו בצורה המושלמת ביותר ועלידי כך לוודא כי אמנם הוא נמצא על "גל" אחד עם כוחות הקרקע.

פינוי נפגעים תחת אש

אין, אולי, נושא בתחום זה של הפעלת מסוקים, היכול לעלות באבידות מיותרות, כמו פינוי נפגעים תחת אש. שאיפתו של כל מפקד לדאוג לנפגעים עלולה לגרום למתן הוראות חפוזות ולסיכונם והי-

על שטח רחב יותר, שהיה מוגן לכאורה מפני התקפה, לולא המסוקים. בכך נאלץ המגן להחליש את המערך ההגנתי באופן כולל.

הטקטיקה הנכונה בהפעלת מסוקים היא ניצול המסוק להתקרבות מקסימלית אל היעד, עד לאותו תחום המבטיח את בטיחותם של המסוק ואנשיו. תחום זה מותנה (שוב) בידיעות מדויקות ורבות ככל האפשר על האויב, סוגי כלי נשק ומיקומם. מקו ההנחתה האמור, יעשה הכוח את דרכו אל היעד ברגל או ברכב, בהתאם לאופי הפעולה, יכולת נשיאת המסוק ותנאי הקרקע. אך כעקרון — מסע ההתקרבות יהיה קרקעי.

לסיכום, אין לדעת כל הצדקה לנחות בתוך היעד, אלא במקרים מיוחדים.

מבנים גדולים

כאשר מפעילים מסות גדולות של מסוקים במבנה, יש לזכור כי גם אחרי הפצצת הרוויה עוד נשאר בשטח כוח אויב. כוח זה, יהיה מוכה וקטן ככל שיהיה, מסוגל לגרום אבידות כבדות למבנה גדול וצפוף של מסוקים. מבנים צפופים אינם מאפשרים, בדרך כלל, תמרון. המסוקים חייבים לטוס במבנה המתוכנן מראש, ולהשאיר בו, אינם יכולים, "לשבור" (לשנות נתיב באיור פתאומי) ברגע בו נפתחת עליהם אש, ומוכרחים לטוס לתוך האש, להנחית את הכוחות ולצאת מתוך השטח באותו מבנה שנכנסו אליו. אינני פוסל את המבנים הגדולים, אולם הפעלה נכונה של המסוקים מחייבת אותם להתרחק מן היעד, להתחשב במיקום האויב, בסוגי נשקו ובעוצמתו.

בכל מסך נ"מ, ניתן לגלות פרצות, אשר יש לנצלם בסיסת ההתקרבות ליעד. נתיב הטיסה יקבע את שלמותו של הכוח התורף, את מידת ההפתעה המקומית אותה ישיג ואת כיוון הפריצה ליעד. אין לשכוח כי נתיב הטיסה של המסוק הוא אולי, "כלי נשקו העיקרי".

אבטחת מקום הנחיתה וסיוע צמוד

אם נאמץ את העקרון שאין מנחיתים כוחות מוטסים בתוך היעד, הרי שנוכל לאבטח את איזור הנחיתה, ובכך נמנע את היפגעות הכוח הנחתה בשעת ההתארגנות. כמעט שאין אפשרות לאבטח את מקום הנחיתה כאשר זה נמצא בתוך יעד האויב.

פינוי נפגעים תוך כדי קרב

סיכום

אין להוציא מסקנות נמהרות על חוסר יעילותם של „פרשי האויר“, או על הסכנות הכרוכות בתפעול מסוקים, אלא לבדוק היכן הטעויות בהפעלה. לדעתה, הטעויות הללו, יותר מכל גורם אחר, הן הסיבה לאובדן מספר כה רב של מסוקים בלחימה ובתאונות. אפשר גם להרחיק לכת ולומר כי הפעלה חפוזה של המסוקים הביאה למפלות וחוסר הצלחה, אולם לשם כך יש להרחיב את הניתוח. בטוחני שבמלחמות העתיד חלקו של המסוק יהיה מכריע, בתחום התובלה האווירית וכנושא חימוש ליעדים ולמטרות שונות. הוא נושא עימו יתרונות שטרם מוצו ונבדקו עד תומם. הוא מתאים, ללא ספק, למלחמה קונבנציונלית ולמלחמה בלתי קונבנציונלית, בתנאי מפורש, כי יופעל נכון ויבוצלו תכונותיו החיוביות.

נראה לי כי הבעיה נעוצה לא מעט גם ברמת הטייסים. טייס מסוק בצבא ארה״ב אינו טייס מקצועי ומקבל את הכשרתו בקורס שנמשך חודשים אחדים בלבד. טייסי חיל-האוויר שלנו הם קודם כל טייסים לכל דבר ועוברים קורס טיס כמו כל טייס-קרב. מובן שאין בהכשרה זו כדי להפכם ללוחמי קרקע ואף אינה מבי-טיחה כי יכירו את שדה הקרב מלמטה. אך, על-ידי הכשרה זו מונעים, לפחות, תאונות. על-פי המספרים הרשמיים האמריקניים איבדו בדרום-מזרח אסיה כ-4200 מסוקים, מתוכם 1900 מאש אויב ו-2300 מתאונות.

מוכה-אש. התנועה עם הפצועים וההתרח-קות מאזורים מוכי אש, חוסכת אבידות מיותרות ומונעת סיכונים בלתי הכרחיים מהמסוק, מהכוח המפנה ומן הנפגעים עצמם.

תפעול וביצועים

בסיפור השער של „ניווריק“ (עמ' 52-53) נאמר כי המסוקים סובלים מתנאי אבק קשים בבסיסם הקדמי בקיי-סאן. זו עובדה מפליאה מאוד. אפשר להבין כי קיימים תנאי אבק באזורי הקרבות—וגם שם ניתן למנעם — אולם בבסיס קבע?! מספיק להתיז מים, להניח יריעות ניילון גדולות או להניח שכבת אספלט כדי לצמצם את התרוממות האבק עם כל המראה והמראה או למנוע אותו כליל. בתנאים שלנו, כאשר קיימת בעיה תקציבית, ניתן למצוא לבעיה פתרון מאולתר או קבוע, והצבא האמריקני, העשיר לאין ערוך — אינו יכול?

